

**14. oktoober 2025**

**Lahend nr 39611/18 – õiglane hüvitus**

*Gruusia vs. Venemaa Föderatsioon (IV)*

Artikkel 41

Asjaolud

9. aprilli 2024. aasta põhiotsuses leidis EIK, et Venemaa Föderatsioon oli rakendanud mitmesuguseid haldusmeetmeid, mis tulenesid Abhaasia ja Lõuna-Osseetia separatistlike piirkondade ning Gruusia valitsuse kontrolli all oleva territooriumi vahelisest „piiride kehtestamisest” ning mis olid vastuolus konventsiooni artiklitega 2, 3, 5-1 ja 8 ning protokolli nr 1 artiklitega 1 ja 2 ning protokolli nr 4 artikliga 2. Artikli 41 kohaldamise küsimus jäeti lahtiseks.

EIK seisukohad

*Artikkel 41*

(1) Kohtualluvus

EIK märkis, et konventsiooni rikkumise aluseks olevad asjaolud leidsid aset enne 16. septembrit 2022, mil Venemaa Föderatsioon lõpetas konventsiooni osaliseks olemise, oli kohtul pädevus käsitleda õiglase hüvituse nõudeid artikli 41 alusel.

(2) Õiglase hüvituse nõuded

EIK vaatas läbi ainult nõuded, mis olid seotud põhiotsuses tuvastatud rikkumistega ja mille puhul väidetavad ohvrid ei olnud esitanud kohtule individuaalseid kaebusi. Lisaks oli kaebuse esitanud valitsus esitanud üksikasjaliku nimekirja väidetavatest ohvritest, kes olid kannatanud artikli 2, artikli 3, artikli 5 lõike 1, artikli 8, protokolli nr 1 artikli 1 ja protokolli nr 1 artikli 2 (kõikide nõuete puhul peale ühe) rikkumise tõttu. Kuigi viimase nõude osas ei olnud väidetavate ohvrite üksikasjalikku nimekirja, leidis EIK, et selle rikkumise väidetavate ohvrite rühm oli siiski „piisavalt täpne ja objektiivselt tuvastatav”. Õiglast hüvitust ei taotletud seega riigi õiguste rikkumise eest, vaid pigem üksikute ohvrite hüvanguks. Sellisel juhul ja niivõrd, kui see puudutas väidetavaid ohvreid, oli kaebuse esitanud valitsusel õigus esitada nõue artikli 41 alusel ning õiglase hüvitise määramine käesoleval juhul on põhjendatud.

EIK otsustas üksmeelel järgmist:

– Nimekiri 51 väidetavast ohvrast, kes on langenud halduspraktika ohvriks, mis rikub artiklit 2 (materiaalne ja menetluslik) seoses jõu kasutamisega etniliste grusiinide vastu Venemaa või de facto Abhaasia ja Lõuna-Osseetia esindajate poolt halduspiiril (ABL) või pärast vahistamist „piiririkkumise” eest, ning etniliste grusiinide juhusliku surmajuhtumite kohta, kui nad üritasid ületada ABL-i alternatiivseid marsruute kasutades.

Põhiotsuses leidis EIK, et vähemalt 20 juhtumit kuuluvad käesoleva kohtuasja reguleerimisalasse ja et Venemaa Föderatsioon ei ole täitnud ka artikli 2 kohast menetluslikku kohustust viia läbi piisav ja tõhus

---

<sup>1</sup> Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd ja Eestiga seotud lahendid.

uurimine nende juhtumite kohta. Kaebuse esitanud valitsus ei ole suutnud tõendada, et ohvrite arv oli suurem kui EIK märkis põhiotsuses. EIK mõistis kaebajaks olevale valitsusele välja ühekordse summa 1 300 000 eurot nimetatud ohvrite kantud mittevahalise kahju eest.

– Nimekiri 166 väidetavast ohvrist, kes on kannatanud Venemaa või *de facto* Abhaasia ja Lõuna-Osseetia ametnike poolt georglaste suhtes toime pandud halva kohtlemise tõttu. EIK leidis põhiotsuses, et vähemalt 50 juhtumit kuuluvad käesoleva kohtuasja reguleerimisalasse ja et Venemaa Föderatsioon ei ole täitnud artikli 3 kohast menetluslikku kohustust viia läbi piisav ja tõhus uurimine nende juhtumite suhtes. EIK märkis, et kaebaja valitsus on tõendanud, et ohvrite tegelik arv on suurem – vähemalt 76. Seega on õiglase hüvitise määramise eesmärgil vähemalt 76 etnilist grusiini olnud selle halduspraktika ohvrid. EIK mõistis hageja valitsusele välja ühekordse summa 1 976 000 eurot nimetatud ohvrite kantud mittevahalise kahju eest.

– Nimekiri 2587 väidetavast ohvrist, kes olid langenud Venemaa või *de facto* Abhaasia ja Lõuna-Osseetia ametnike poolt etniliste grusiinide ebaseadusliku kinnipidamise halduspraktika ohvriks „piiririkkumise” eest. Üks nimekirjas loetletud juhtumitest oli toimunud pärast 16. septembrit 2022 ja jäi seega kohtuasja ajalise ulatuses väljapoole. Arvestades üldist arvulist raamistikku, millele EIK tugines oma põhiotsuses, et jõuda järeldusele, et oli rikutud artikli 5 lõiget 1, leidis EIK, et õiglase hüvitise määramiseks oli vähemalt 2586 etnilist grusiini olnud selle halduspraktika ohvrid. EIK leidis lisaks, et üldised kinnipidamistingimused olid selles kontekstis vastuolus artikliga 3. EIK mõistis hagejariigile välja ühekordse summa 5 172 000 eurot nimetatud ohvrite kantud mittevahalise kahju eest.

– Nimekiri 64 väidetavast ohvrist, kes kannatasid halduspraktika tõttu, millega piiratakse ebaseaduslikult etniliste grusiinide igapäevast liikumisvabadust ABL-i piires. Kaebaja valitsus oli oma nõuet piisavalt põhjendanud. Seetõttu leidis EIK, et vähemalt 64 etnilist grusiini olid olnud selle halduspraktika ohvrid ja mõistis hageja valitsusele välja ühekordse summa 320 000 eurot ohvrite kantud mittevahalise kahju eest.

– Nimekiri 32 488 väidetavast ohvrist, kes on kannatanud artikli 8 ja protokoll nr 1 artikli 1 vastase halduspraktika tõttu, mis hõlmab ebaseaduslikke piiranguid etniliste grusiinide juurdepääsule oma kodudele, maale, muule varale, kalmistutele ja perekondadele. EIK leidis kohtuasjas Gruusia vs. Venemaa (II), et Venemaa ja *de facto* Abhaasia ja Lõuna-Osseetia ametivõimud olid takistanud umbes 23 000 etnilise grusiini naasmist nendesse piirkondadesse. Kuigi hageja valitsus oli selles kohtuasjas väitnud, et tegelik arv oli olnud märkimisväärselt suurem, ei olnud käesolevas kohtuasjas põhjust otsustada teisiti. Seega oli vähemalt 23 000 etnilist grusiini selle halduspraktika ohvrid. Kohus mõistis välja ühekordse summa 224 250 000 eurot nimetatud ohvrite kantud mittevahalise kahju eest.

– Väide seoses väidetavate ohvritega, kes kannatasid protokoll nr 1 artiklile 2 vastase halduspraktika tõttu. Põhikohtuotsuses viidatud materjalidest ja muudest kättesaadavatest materjalidest selgus, et Gruusia koolide üleminek vene keelele kui õppekeelele oli Abhaasias lõpule viidud 2022. aastal ja Lõuna-Osseetias 2023. aastal ning see puudutas enam kui 4000 koolilast. Seega oli vähemalt 4000 etnilist grusiini selle halduspraktika ohvriks ja EIK mõistis hagejaks olevale valitsusele välja ühekordse summa 20 000 000 eurot nimetatud ohvrite kantud mittevahalise kahju eest.

EIK märkis, et Ministrite Komitee jätkab Venemaa Föderatsiooni suhtes kohtu otsuste täitmise järelevalvet, mis on nõutav konventsiooni artikli 46 lõike 1 kohaselt, hoolimata sellest, et Venemaa Föderatsioon on Euroopa Nõukogu liikmesusest välja astunud.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

**16. oktoober 2025**

**Lahend nr 18049/18 – vara kasutamise kontroll**

*M.S.L., TOV vs. Ukraina*

Protokolli nr 1 artikkel 1-2

### Asjaolud

2014. aastal võeti vastusena enneolematutele ohtudele Ukraina riiklusele ja territoriaalsele terviklikkusele vastu sanktsioonide seadus. 2015. aasta septembris tegi Ukraina Riiklik Julgeoleku- ja Kaitsenõukogu („NSDCU“) otsuse, millega kohaldatai majanduspiiranguid erinevatele isikutele ja juriidilistele isikutele, sealhulgas kaebajale, kellel on mitmetasandiline äristruktuur, mis korraldab riiklikke loteriisid ja mille aktsionärid on pärit Ukrainast, Ühendkuningriigist ja Küprosel. Sanktsioonide, sealhulgas varade külmutamise, kehtestamise alused olid kõigi asjaomaste isikute ja juriidiliste isikute puhul sarnased ning piirdusid sanktsioonide seaduse paragrahvi 3(1)(1) viitamisega. See otsus jõustati presidendi dekreediga.

2015. aasta oktoobris palus kaebaja Ukraina Julgeolekuteenistusel („SBU“) algatada väidetavate kuritegude kohta kriminaaluurimine seoses NDSCO otsusega. 2017. aasta märtsis lõpetas SBU uurimise, jõudes järeldusele, et kuritegusid ei ole toime pandud.

2016. aasta märtsis algatas kaebaja halduskohtumenetluse presidendi dekree di kehtetuks tunnistamiseks. 2022. aasta novembris jättis kassatsioonihalduskohus (ülemkohtu koosseis) kaebaja kaebuse rahuldamata, viidates SBU kui sekkuja esitatud teabele, mille kohaselt kontrollisid ettevõtet Venemaa Föderatsiooni kodanikud ning see tegeles ebaseadusliku hasartmängu, rahapesu ja maksudest kõrvalehoidumisega. Otsuses viidati ka ülemkohtu (suurkoja) 2021. aasta jaanuari otsusele, milles leiti, et sanktsioonide seaduse kohaste ohtude olemasolu on hindav mõiste, mis eeldab teatud tasemel kaalutusõigust ja nõuab vaid piiratud kohtulikku läbivaatamist. 2024. aasta augustis jättis ülemkohus (suurkoda) kaebaja kaebuse rahuldamata, viidates oma 2021. aasta otsusele, korrates sanktsioone kehtestavate presidendi dekreetide piiratud kohtulikku läbivaatamist ja leides, et vaidlustatud otsuses ei ole mingeid meelevaidsuse tunnuseid.

2016. aasta septembris esitas kaebaja SBU-le taotluse sanktsioonide tühistamiseks, mille järel SBU soovitas NSDCU-l kaaluda ettevõtte nime eemaldamist sanktsioonidega hõlmatud juriidiliste isikute nimekirjast.

EIK-sse pöördudes tugines kaebaja konventsiooni protokoll i nr 1 artiklile 1 ja EIÕK artiklile 13. Kaebaja leidis, et talle kehtestatud sanktsioonid olid ebaseaduslikud ja ebaproportsionaalsed ning et tal puudus selles osas tõhus õiguskaitsevahend.

### EIK seisukohad

#### *Protokolli nr 1 artikkel 1*

EIK märkis, et piirdub oma uurimises kaebaja ettevõtte varade külmutamisega ja analüüsib sekkumist seoses „seaduse kvaliteedi“ nõudega. Sanktsioonide seaduse paragrahvi 3(1)(1) sätestatud sanktsioonide kohaldamise alused olid väljendatud laias laastus ja hõlmasid laia valikut väidetavaid tegusid. See hõlmas mitte ainult tegevusi, mille ulatus oli enam-vähem selgelt määratletud, vaid ka abstraktseid ja isegi mitmetähenduslikke valemeid.

Enneolematud ohud Ukraina riiklikule julgeolekule ja territoriaalsele terviklikkusele nõudsid ametivõimudelt kiiret reageerimist, mida traditsiooniline kriminaalmenetlus üksi ei suutnud pakkuda. Sanktsioonide seadus oli spetsiaalselt loodud nende pakiliste julgeolekuvajaduste rahuldamiseks. See

oli vaid üldine õiguslik raamistik piirangute kehtestamiseks, selle tingimusi tõlgendati ja kohaldati praktiliselt NSDCU ja presidendi individuaalsete otsustega. Ükski neist otsustest ei sisaldanud individuaalseid põhjendusi, selgitamata, kuidas need konkreetselt taotlejale kohaldusid, samas kui kaebaja jaoks oli oluline, et ta saaks välja selgitada nende põhjenduste sisu ja koostada oma õigusliku argumendi.

Menetluslike tagatiste osas ei olnud kaebajale sanktsioonide kehtestamise otsuste kohta tehtud sisulist kohtulikku hinnangut. Ülemkohus piirdus mõlemas koosseisus oma analüüsis ainult küsimusega, kas NSDCU otsus ja presidendi dekreet vastasid sanktsioonide seaduse vorminõuetele, käsitlemata SBU kaebaja vastu esitatud süüdistuste sisu. Ülemkohus märkis, et ta saab sellistel juhtudel teostada vaid piiratud kohtulikku kontrolli. Ülemkohus keeldus uurimast, kas SBU faktilised järeldused kaebaja kohta andsid tegeliku ja piisava aluse, et pidada selle tegevust ohuks riigi julgeolekule. Peamine õiguslik küsimus jäi lahendamata – nimelt kas kaebaja oli vaatamata sellele, et selle äriühingu struktuuris ei olnud Venemaa omanikke, tegelikult kontrollitud Venemaa Föderatsiooni üksuste poolt ja kas see oli toime pannud tegusid, mis kujutasid endast ohtu Ukraina riigi julgeolekule.

Siseriiklikud kohtud ei olnud kunagi tõsiselt püüdnud kontrollida, miks paralleelselt kaebaja ettevõtte suhtes kohtumenetluse käigus piirangute kehtestamise kaitsmisega püüdis Ukraina julgeolekuasutus (SBU) need piirangud tühistada pärast seda, kui oli nõustunud ettevõtte 2016. aasta septembri kirjas esitatud argumentidega.

Ukraina põhiseaduses ega üheski teises siseriiklikus sättes ei ole miski otseselt takistanud siseriiklikel kohtutel kaebaja ettevõtte vastu esitatud süüdistuste aluse uurimist ega SBU esitatud teabe usaldusväärsuse hindamist. Lisaks ei ole ülemkohus selgitanud, kuidas sellist piiratud kohtulikku kontrolli tuleks mõista põhiseaduse artikli 124 valguses, mis sätestab, et siseriiklike kohtute jurisdiktsioon laieneb piiranguteta kõigile õigusvaidlustele. See näis olevat vastuolus ka ülemkohtu varasema praktikaga sarnastes kohtuasjades, kus ta oli uurinud sanktsioonidega hõlmatud kaebajate vastu esitatud süüdistuste sisu.

EIK leidis, et vaatamata NSDCU-le ja presidendile antud kaalutusõigusele riigi julgeoleku ja kaitse küsimustes, ei saanud ülemkohtu läbiviidud kohtulikku kontrolli pidada piisavaks menetluslikuks tagatiseks omavoli vastu, kuna see ei hõlmanud kontrolli selle üle, kas presidendi dekreet põhines piisavalt kindlal faktilisel alusel või kas kaebaja vastu esitatud faktilised süüdistused olid põhjendatud.

Seega oli kaebaja jäetud ilma mõistlikust võimalusest kõnealuseid meetmeid tõhusalt vaidlustada.

EIK jõudis järeldusele, et kaebaja ettevõtte omandisse sekkumisega ei kaasnenud piisavaid menetluslikke tagatise omavoli vastu ja seega ei olnud see protokoll nr 1 artikli 1 tähenduses seaduslik. EIK tuvastas protokoll nr 1 artikkel 1 rikkumise.

#### *Artikkel 13 koos protokoll nr 1 artikliga 1*

Kaebaja ettevõtte omandisse sekkumisega ei kaasnenud piisavaid menetluslikke tagatise. Kuigi kaebaja ettevõtte algatas halduskohtumenetluse 2016. aasta märtsis, ei paistnud kohtu hinnangut olevat tehtud enne 2022. aasta novembrit.

Kaebaja ettevõtte oli taotlenud ka SBU-lt uurimist, teinud õiguskaitseasutustega koostööd ja lõpuks saanud SBU uurimise lõpetamise otsuse. Lisaks oli SBU pärast kaebaja ettevõtte täiendavat taotlust soovitanud NSDCU-l kaebaja vastu kehtestatud sanktsioonid tühistada, kuid need pingutused ei paistnud olevat tulemust avaldanud.

Eeltoodud kaalutlused olid piisavad järeldamiseks, et käesoleva juhtumi konkreetsetel asjaoludel ei olnud kaebajal praktikas võimalust saada oma kaebuste lahendamiseks tõhusaid õiguskaitsevahendeid.

Ülemkohtu poolt sanktsioonide seaduse alusel sarnastes kohtuasjades teostatud kohtuliku kontrolli ulatus näitas, et tingimusel, et selline õiguskaitsevahend on kättesaadav ilma liigse viivitusega, võib see põhimõtteliselt vastata artikli 13 nõuetele. Seega puudutas ülaltoodud järeldus ainult käesolevat juhtumit ega seadnud kahtluse alla ülemkohtu menetluste tõhusust sarnastes kohtuasjades.

EIK tuvastas käesolevas asjas artikkel 13 rikkumise koos protokolliga nr 1 artikliga 1.

#### *Artikkel 41*

EIK jättis varalise kahju nõude rahuldamata ja leidis mittevaralise kahju osas, et rikkumise tuvastamine on piisavaks õiglaseks hüvitiseks.

Lahendile on lisatud eriarvamus.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

**16. oktoober 2025**

**Lahend nr 55156/19, 55683/19, 57548/19 jt – õigus oma omandit segamatult kasutada**

*Basyuk jt vs. Ukraina*

Protokoll nr 1 artikkel 1

#### Asjaolud

Kaebajad töötasid riigiettevõttes "Donetski Raudteed", eelkõige selle kohalikes harudes Donetsk ja Luhanski oblastis. 2014. aastal kaotas Ukraina valitsus kontrolli asjaomaste territooriumide üle. Aastatel 2014–2015 liideti "Donetski Raudteed" Ukrzaliznytsyaga (Ukraina Raudteed). 2017. aastal ei saanud Ukrzaliznytsya sõjategevuse tõttu enam eespool nimetatud piirkondades tegutseda ja kaebajad vallandati.

Kaebajad esitasid tsiviilhagid, nõudes erinevate perioodide eest maksmata jäänud palka ja erinevat tüüpi hüvitisi, mis olid seotud palga maksmise viivituse ja vallandamisega. Enamikul juhtudel rahuldasi siseriiklikud kohtud palganõude täielikult või osaliselt ja lükkasi tagasi nende hüvitisnõuded, viidates vääramatule jõule.

Menetluse käigus väitsid kaebajad järjekindlalt, et siseriiklike õigusaktide kohaselt on ainus dokument, mis tõendab vääramatu jõu olemasolu kohustuste rikkumise vastutusest vabastamise alusena, Ukraina Kaubandus-Tööstuskoja („UCCI“) „sertifikaat“, mitte „järeldus“. Siseriiklikud kohtud leidsid aga, et UCCI „teaduslik ja õiguslik järeldus“ kinnitas vääramatu jõu olemasolu Ukrzaliznytsya tegevuses asjaomasel perioodil ning seetõttu ei olnud ettevõtte süüdi ja teda ei saa pidada vastutavaks oma kohustuste mittetäitmise eest oma töötajate ees.

EIK-sse pöördudes tuginesid kaebajad konventsiooni artiklile 6 ning protokolliga nr 1 artiklile 1.

## EIK seisukohad

### *Protokolli nr 1 artikkel 1*

EIK märkis, et kaebajatel oli tööõiguse sätete kohaselt õigus saada oma tööandjalt, kes oli riigiasutus, vallandamise korral palka ja mitmesuguseid muid hüvitisi. Need õigusaktid ei sisaldanud erandeid ega erisätteid tööandja vastutuse kohta erandlike asjaolude korral, mis takistaksid tööandjal tagamast täielikku hüvitist vallandamise korral. Kaebajate õigus kõnealustele maksetele üldise tööõiguse alusel, nagu see oleks tavapärastel aegadel kehtinud, oli piisavalt selge, et tekitada vähemalt omandiõiguse, mis kuulub protokoli nr 1 artikli 1 kohaldamisalasse. Nende vastavate nõuete rahuldamisest keeldumine oli seega sekkumine nende omandiõigustesse.

Käesoleval juhul seisis siseriiklikud kohtud silmitsi uue olukorraga, mida õigusaktides otseselt ei ette nähtud, ning pidid andma oma tõlgenduse selle kohta, kuidas kehtivad õigusnormid kohalduvad õigussuhetele, mida relvakonflikti puhkemine oli drastiliselt mõjutanud. See oli oluline selleks, et mitte jätta vastuseta küsimusi nii olulises õigussuhete valdkonnas nagu töövaidlused. Siseriiklikud kohtud olid teinud otsuseid kohtuasjades, mis puudutasid palga ja muude vallandamisega seotud summade maksmata jätmist sõjaliste operatsioonide ja okupatsiooni tõttu. Samuti ilmnes, et nende seisukoht, kuigi see aja jooksul muutus küsimuses, kas tööandjat saab vääramatute jõe alusel palga maksmisest vabastada, oli jäänud suures osas samaks UCCI „teaduslike ja õiguslike järelduste” aktsepteerimise osas vääramatute jõe kinnitavate tõenditena. Seda seisukohta kinnitas ülemkohtu suurkoda oma otsuses. Seega leidis EIK, et see on tugev märk väljakujunenud kohtupraktika olemasolust selles konkreetsetes küsimuses, sealhulgas seoses tsiviilõiguse mõistete, näiteks vääramatute jõe, kohaldamisega töösuhetele.

Kuigi võib arvata, et siseriiklike kohtute põhjendused kaebajate juhtumites olid mõnevõrra ebaselged, olid need kooskõlas eespool nimetatud praktikaga. EIK ei tuvastanud ilmset ebamõistlikkust ega meelevaldsust järelduses, et vääramatute jõe asjaolusid saab tõendada mitmesuguste tõenditega peale UCCI „tõendiga”. Selleks saavad olla nt ekspertide ja tunnistajate ütlused ning muude tõendusvahendid. EIK leidis, et siseriiklike kohtute tuginemist UCCI „järeldusele” ei saa pidada protokoli nr 1 artikli 1 seaduslikkuse nõude rikkumiseks. Samuti ei olnud kahtlust, et sekkumine taotles avaliku huvi eesmärki.

EIK märkis, et proportsionaalsuse osas ei puudutanud kaebajate nõuete osaline rahuldamata jätmine vääramatute jõe tõttu maksmata palka, vaid ainult mitmesuguseid hüvitisi, peamiselt vallandamise korral hilinenud palga maksmise eest. Kuigi nende hüvitiste summad olid relvastatud konflikti ja riigi majandusele avalduvate dramaatiliste tagajärgede tõttu üsna suured, tuli ametivõimudele anda lai kaalutusõigus uute oludega kohanemisel, eriti töösuhteid mõjutavate tagajärgede osas. EIK ülesanne ei ole anda oma tõlgendust siseriikliku õiguse või teatud õiguslike mõistete kohta. Olles seotud oma subsidiaarse rolliga, nõustus EIK, et kaebajate nõuete osalise rahuldamata jätmine vääramatute jõe tõttu ei olnud antud asjaoludel ebaproportsionaalne.

EIK ei tuvastanud protokoli nr 1 artikkel 1 rikkumist.

Lahendile on lisatud eriarvamused.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)